

[Etusivu](#) | [VKS:n määräykset ja ohjeet](#) | [Huumausainerikokset](#) | VKS:2006:1 Seuraamuksen määrääminen huumausaineen käyttörikoksesta (kumoaa ohjeen VKS:2002:3)

VKS:2006:1 Seuraamuksen määrääminen huumausaineen käyttörikoksesta

Yleinen ohje syyttäjille

Dnro 34/31/06

Annettu 23.10.2006

Säädösperusta YSjäl 3 § 2 mom.

Voimassa 1.11.2006 - toistaiseksi

Kumoaa ohjeen VKS:2002:3 Dnro 27/31/02

1. Taustaa

Huumausaineen käyttö säädettiin Suomessa rangaistavaksi ensimmäisen kerran vuonna 1966. Suhtautuminen oman käytön rangaistavuuteen on kuitenkin ollut kiistanalaista. Vuoden 1972 huumausainelaisissa käytön kriminalisointi säilyi eduskuntaäänestyksen jälkeen. Kriminalisointia pidettiin periaatekieltona, jolla oli tarkoitus edistää huumausaineiden vastaisia asenteita.

Rikoslain 50 lukua (1304/1993) säädettäessä huumausaineen oman käytön rangaistavuutta puoltavat perusteet arvioitiin sitä vastaan puhuvia selvästi painavammiksi, mutta toimenpiteistä luopumisen mahdollisuutta haluttiin korostaa erityissäännöksellä (ks. HE 180/1992 vp. ja LaVM 17/1993 vp.). Tämän vuoksi 50 lukuun otettiin syyttämättä ja tuomitsematta jättämistä koskeva 7 §, jonka mukaan syyte voitiin jättää ajamatta tai rangaistus tuomitsematta, jollei teko olosuhteet huomioon ottaen ollut omiaan heikentämään yleistä lainkuuliaisuutta. Tämän säännöksen yhdenmukainen soveltaminen osoittautui käytännössä hankalaksi. Pykälän mukaan syyte voitiin myös jättää ajamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos tekijä osoitti sitoutuneensa sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon. Tätä säännöstä sovellettiin hyvin harvoin.

2. Käyttörikosuudistuksen tavoitteista

Syyskuun alussa 2001 voimaan tulleen huumausaineen käyttörikos-uudistuksen (lait 654-657/2001) keskeisenä sisältönä on ollut rangaistusmääräysmenettelyn käytön mahdollistaminen huumausaineen oman käytön tapauksissa.

Rangaistusmääräysmenettelyn käyttömahdollisuudella on tavoiteltu (1) voimavarojen säästämistä, (2) nopeaa rikosoikeudellista puuttumista huumausaineen käyttöön sekä (3) syyttämättäjättämiskäytännön yhtenäistämistä, ettei syytteitä jätettäisi nostamatta sen vuoksi, että sakon määräämistä tuomioistuinmenettelyssä pidetään liian raskaana. Syyttämättäjättämiskäytännön yhtenäistämistä on tavoiteltu myös selkeyttämällä toimenpiteistä luopumissäännöstä.

Lisäksi uudistuksella on tavoiteltu (4) muiden viranomaistoimien kuin rangaistuksen määräämisen johdonmukaisuuden ja tehokkuuden lisäämistä alle 18-vuotiaiden ja huumeriippuvaisten osalta. Toimenpiteistä luopumisen kynnystä alennettiin siten, että jo hoitoon hakeutuminen voi olla siihen riittävä peruste, kun aiemmin edellytettiin hoitoon sitoutumista.

Uudistuksella ei tarkoitettu (1) muuttaa huumausaineen käytöstä tai hallussapidosta omaa käyttöä varten tuomittavien rangaistusten ankaruutta, joskin rangaistusten määrän on arvioitu lisääntyvän. Lakivaliokunta on korostanut, että (2) sakkorangaistuksen siirtäminen rangaistusmääräysmenettelyssä määrättäväksi ei saa johtaa toimenpiteistä luopumissäännösten soveltamatta jättämiseen. Valtakunnansyyttäjän on edellytetty huolehtivan siitä, että säännöksiä sovelletaan samalla tavoin sekä rangaistusmääräysmenettelyssä että normaalissa syyteharkinnassa.

Toisaalta lakivaliokunta on todennut, että (3) toimenpiteistä luopuminen yksittäistapauksessa ei saa hämärtää teon rangaistavuutta, vaan rikokseen syyllystyneen toimintaan on puututtava vaikuttavalla tavalla. Poliisin, syyttäjän ja tuomioistuimen toimien oikealla porrastamisella on tähdättävä siihen, että huumausaineiden käyttö, hallussapito ja välittäminen tehokkaasti katkaistaan.

Uudistuksen tavoitteet ja tausta-arvot ilmenevät hallituksen esityksestä HE 213/2000 vp, lakivaliokunnan mietinnöstä LaVM 13/2001 vp ja eduskunnan vastaukseen EV 87/2001 vp sisällyvistä lausumista.

3. Huumausaineen käyttörikoksen tunnusmerkistö

Rikoslain 50 luvun 2 a §:n mukaan:

Joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta, on tuomittava huumausaineen käyttörikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tunnusmerkistössä on pidettävä erillään (a) huumausaineen käyttö ja (b) huumausaineen hallussapito tai hankkimisen yritys omaa käyttöä varten. Muut omaan käyttöön liittyvät rikoslain 50 luvussa mainitut rikokset, esimerkiksi maahantuonti, valmistus ja viljely, eivät kuulu 2 a §:n tunnusmerkistön alaan. Ne ovat huumausainerikoksia.

a) Huumausaineen laitton käyttö

Huumausaineen käyttö on lakiuudistuksen yhteydessä poistettu RL 50 luvun 1 §:n huumausainerikosta koskevan rangaistussäännöksen tunnusmerkistöstä. Huumausaineen oma käyttö voi siten tulla rangaistavaksi ainoastaan RL 50 luvun 2 a §:n mukaan.

Huumausaineen käyttörikoksen tunnusmerkistössä mainittu vähäinen määrä ei viittaa huumausaineen käyttöön, vaan ainoastaan hallussapitoon ja hankkimisen yritykseen. Vaikka tekijä olisi pidemmän ajan kuluessa käyttänyt suurenkin määrän huumausainetta, teko on aineen laadusta riippumatta vain 2 a §:n mukainen käyttörikos, jos omaa käyttöä varten on kerrallaan pidetty hallussa vain vähäinen määrä huumausainetta.

b) Huumausaineen laitton hallussapito tai hankkimisen yritys omaa käyttöä varten

Huumausaineen hallussapito tai hankkimisen yritys voi tulla rangaistavaksi joko RL 50 luvun 1 §:n huumausainerikoksena tai 2 a §:n huumausaineen käyttörikoksena. Teko jää käyttörikoksen tunnusmerkistön piiriin, jos teko on tehty omaa käyttöä varten ja huumausainetta on samalla ollut vain vähäinen määrä.

4. Toimenpiteistä luopumissäännökset

4.1. Rikoslain 50 luvun 7 §

Rikoslain 50 luvun 7 §:n (654/2001) mukaan:

Huumausaineen käytöstä ja huumausaineen käyttöön liittyvästä muusta tässä luvussa mainitusta rikoksesta voidaan, sen lisäksi mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997) tai tässä laissa säädetään, jättää syyte nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos rikosta on huumausaineen määrä ja laatu, käyttötilanne sekä olosuhteet muutoinkin huomioon ottaen pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Syyte voidaan myös jättää nostamatta, jos tekijä on hakeutunut sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hyväksymään hoitoon.

Säännös koskee paitsi huumausaineen käyttöä, hallussapitoa ja hankkimisen yritystä omaa käyttöä varten, myös muita RL 50 luvun huumausaineen käyttöön liittyviä rikoksia kuten maahantuontia, valmistusta ja viljelyä omaa käyttöä varten. Säännöksen nojalla syyttämättä jätettävä rikos voi siis olla otsikoltaan huumausainerikos, mutta rikoksen on oltava omaan käyttöön liittyvä.

Säännöksen soveltamisala jakautuu (a) vähäisyystilanteisiin ja (b) hoitoon hakeutumisen tilanteisiin.

a) Vähäisyystilanteet

RL 50:7:n soveltaminen nojautuu kokonaisarvosteluun, jossa otetaan huomioon huumausaineen

1. määrä ja laatu,
2. käyttötilanne ja
3. muut olosuhteet.

Teon tulee näiden kriteerien valossa olla kokonaisuutena arvostellen vähäinen rikoslajin normaalitapaukseen verrattuna.

Määrään tukeutuvassa syyttämättä jättämisessä on otettava huomioon se, että RL 50:2 a:n mukaisessa käyttörikoksessa hallussapidetyn huumausaineen määrällisenä ylärajana on "vähäinen määrä".

Laadun osalta otetaan huomioon huumausaineen vaarallisuus. Mitä vaarallisemmasta huumausaineesta on kysymys, sitä vahvempia muita perusteita tarvitaan toimenpiteistä luopumisen tueksi. Vaarallisuuden keskeiset kriteerit on kuvattu RL 50 luvun 5 §:n 2 momentissa. Sen tarkoittamaksi erittäin vaaralliseksi huumausaineeksi on lain esitöissä (HE 180/1992 vp.) ja oikeuskäytännössä katsottu muun muassa heroini, kokaiini, LSD ja amfetamiini. Erittäin vaarallisena huumausaineena voidaan pitää myös ekstaasia (metyleenidioksimetamfetamiini).

Myös huumausaineina pidettävät lääkevalmisteet ovat vaikuttavien ainesosiansa perusteella vaarallisuudeltaan erilaisia. Näiden lääkevalmisteiden laatua ja vaarallisuutta voidaan edelleenkin arvioida oheisen kansanterveyslaitoksen lausunnon mukaisesti (LIITE 1).

Käyttötilanteen osalta on annettava merkitystä esim. sille, onko teko voinut jollakin tavoin johdattaa muitakin henkilöitä käyttämään huumausaineita. Siten käyttö kotona tms. yksityisessä paikassa on syyttämättä jättämistä puoltava seikka, kun taas käyttö yleisellä tai julkisella paikalla, ravintolassa, festivaaleilla tai muuten huumeista vapaiden henkilöiden havainnoitavissa puhuu syyttämättä jättämistä vastaan. Toisaalta yksityiselläkin paikalla tapahtuvassa käytössä voi raskauttavana seikkana olla käyttö ryhmässä, jossa on läsnä alaikäisiä.

Muiden olosuhteiden arviointiin vaikuttaa esim. se, kuinka tekijä on saanut huumausaineen haltuunsa; onko hän itse aktiivisesti hankkinut huumausainetta vai onko käyttöön tai hallussapitoon tarjoutunut yllättävä tilaisuus.

Säännöksen soveltamisessa voidaan ottaa huomioon myös toimenpiteistä luopumisen yleisiä soveltamisperiaatteita, joiden nojalla tekijän nuoruus on syyttämättä jättämistä puoltava peruste ja rikoksen uusiminen sitä vastaan puhuva seikka.

Pitkäaikaisessa käytössä toimenpiteistä luopumisen tulee yleensä nojautua hoitoon hakeutumiseen. Myös vankilakäyttöä käsitellään jäljempänä erikseen.

b) Hoitoon hakeutumisen tilanteet

Myös hoitoon hakeutumisen tilanteissa RL 50:7 soveltuu vain käyttöön ja käyttöön liittyviin muihin RL 50 luvun rikoksiin, ei esimerkiksi huumausaineen välittämiseen.

Hoidon tulee olla sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymää. Hyväksyttävä hoito on määritelty päihdehuoltolain 28 §:n 2 momentin valtuutussäännöksen (laissa 280/2002) nojalla 15.4.2002 annetussa ja 1.5.2002 voimaantulleessa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (290/2002). Siinä säädetään:

2 § Hoidon tavoite

Hoidon tavoitteena on saada huumausaineen käyttöön tai siihen liittyvään muuhun huumausainerikokseen syyllistyneeksi epäilty, jäljempänä epäilty, lopettamaan huumausaineiden käyttö tai sosiaali- ja terveydenhuollon menetelmin ehkäistä ja hoitaa epäillylle huumausaineen käytöstä aiheutuvia terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja.

4 § Hyväksyttävä hoito

Hoitoa voidaan antaa A-klinikalla, nuorisoasemalla, kuntoutuslaitoksessa, sosiaalisairaalassa tai vastaavissa päihdehuollon erityishoitoyksiköissä sekä kansanterveyslaissa (66/1972), erikoissairaanhoidolaissa (1062/1989) ja sosiaalihuoltolaissa (710/1982) tarkoitetuissa toimintayksiköissä.

RL 50:7 ei enää edellytä hoitoon sitoutumista, vaan hoitoon hakeutuminen riittää. Hoitoon hakeutumisen sisältöä ei ole laissa eikä esitöissä lähemmin kuvattu. Hoitoon hakeutumisen voidaan katsoa toteutuneen silloin, kun asiakas on hakeutunut hoitopaikkaan tai on muulla tavoin varannut sieltä paikan tai vastaanottoajan.

Esitöiden mukaan hoitoon hakeutuminen osoitetaan hoitopaikan kirjallisella todistuksella, sen sijaan hoitosuunnitelmaa ei enää edellytetä.

4.2. Yleiset syyttämättäjättämissäännökset

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (ROL) mukaisia yleisiä syyttämättäjättämissäännöksiä voidaan soveltaa RL 50:7 erityissäännöksen lisäksi. Kun erityissäännös koskee vain käyttöä ja siihen liittyviä rikoksia, yleissäännösten soveltamisalaan jäävät lähinnä muun tyyppiset huumausainerikokset jäljempänä esitettävällä tavalla.

5. Viranomaistoimien porrasteisuudesta

Seuraamusjärjestelmän ennakoitavuuden ja yhdenvertaisuusnäkökohtien kannalta on tärkeää, että huumausaineen käyttörikoksiin liittyvät poliisin ja syyttäjien toimet ovat mahdollisimman yhdenmukaiset. Näin menetellen monia vaihtoehtoja sisältävä puuttumisjärjestelmä käyttörikoksiin toimii selkeän porrastetulla ja johdonmukaisella tavalla. Teon vähäisyyden asteesta riippuen kysymykseen tulee alla kuvatulla tavalla poliisin toimenpiteistä luopuminen ja huomautus, esitutinnan rajoittaminen, seuraamusluonteinen syyttämättäjättäminen, rangaistusvaatimuksen antaminen tai syytteen nostaminen.

Syyttäjien tulee neuvotella ja sopia toimialueensa poliisin kanssa tämän yleisohjeen soveltamisesta em. porrasteisuuden toteuttamiseksi ja syyttäjän ja poliisin toimintatapojen muustakin johdonmukaisuudesta. Sitä varten on hyödyllistä tutustua käytettävissä olevaan tutkimustietoon huumausaineen käyttörikosta koskevien säännösten soveltamisesta ja siinä havaituista epäkohdista (Seuraamusikäytäntö huumausaineen käyttörikoksissa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 219. Helsinki 2006).

6. Poliisin toimenpiteistä luopuminen

Poliisi tai muu esitutkintaviranomainen ei voi luopua toimenpiteistä RL 50:7:n nojalla. Kaikkein vähäisimmissä

huumausaineen käyttöririkoksissa poliisi voi luopua toimenpiteistä ja antaa huomautuksen ETL 4,1 ja 43 §:n nojalla.

7. Esitutinnan rajoittaminen

Esitutinnan rajoittaminen ETL 4,3 §:n perusteella on huumausaineen käyttöririkoksissakin mahdollista. Se on sitä perustellumpaa, mitä vähäisemmästä teosta (ROL 1:7,1-kohta) kyseisessä tapauksessa on kysymys. Vähäisyyssarvioinnissa voidaan antaa merkitystä esim. sille, onko teko tapahtunut julkisella tai yksityisellä paikalla.

Esitutinnan rajoittaminen voi tulla kysymykseen myös konkurrenssiperusteella (ROL 1:8,2-kohta), jolloin tekijä tulee joka tapauksessa saamaan moitteen ja rangaistuksen muista rikoksista. Esitutinnan rajoittamiseen sovelias peruste voi olla myös tekijän hyvään alkuun päässyt hoito, jonka onnistumista ei haluta vaarantaa hoidon aikana ilmitulleiden, hoitoa edeltävään aikaan liittyvien huumausainerikosepäilyjen vuoksi. Kysymys on silloin esitutinnan ja rikosprosessin jatkamisen tarkoituksettomuudesta (ROL 1:8,1-kohta).

8. Seuraamus- ja menettelykategoriat

Uuden lainsäädännön eri suuntiin vaikuttavien tavoitteiden ja tausta-arvojen toteuttaminen käytännössä yhdenmukaisella tavalla edellyttää mahdollisimman selväpiirteisten seuraamus- ja menettelykategorioiden noudattamista.

Lainsäätäjä on voimakkaasti korostanut kahden huumausaineen käyttäjäryhmän erityisasemaa: (a) alle 18-vuotiaiden nuorten ja (b) huumeiden ongelmakäyttäjien. Näissä ryhmissä syyttäjän tulee erityisen tarkasti harkita muiden toimenpiteiden kuin rangaistuksen määräämisen mahdollisuutta. Kolmas selkeästi oman tyyppisensä ryhmä on (c) aikuiset, jotka eivät halua hakeutua hoitoon.

a) Alle 18-vuotiaat nuoret

Esitettyjen lähtökohtien ja lakivaliokunnan lausumien perusteella huumausaineen käyttöririkoksesta ensimmäisen kerran kiinni jääneelle alle 18-vuotiaalle on säännönmukaisesti järjestettävä puhuttelutilaisuus huumausaineen laadusta riippumatta. Jos nuori on syyllistynyt huumausainerikokseksi otsikoitavaan tekoon tai käyttörikoksen lisäksi muihin rikoksiin, puhuttelu on yleensä tarkoituksenmukaista järjestää vain siinä tapauksessa, että syyttäjä pitää toimenpiteistä luopumista ja huomautuksen antamista mahdollisena kaikista rikoksista. ROL 1:7:n nuoruusperuste antaa tähän sinänsä laajat mahdollisuudet.

Puhuttelutilanteen olisi oltava mahdollisimman vakuuttava ja siinä olisi kyettävä mahdollisimman monipuolisesti selvittämään teon rikollinen luonne ja moitittavuus, nuoren elämäntilannetta muutoinkin ja sopivia toimenpiteitä. Sen vuoksi tilaisuudessa tulee olla samanaikaisesti paikalla syyttäjä, poliisi, sosiaaliviranomaisten edustaja ja nuoren huoltaja(t). Näin tarjotaan mahdollisuus yhtäältä selkeään moitteeseen ja toisaalta sosiaalihuollon toimenpiteille ja lähikontrollille.

Puhuttelutilaisuus tähtää seuraamusluonteiseen syyttämättä jättämiseen ja suullisen huomautuksen antamiseen. Jos nuori ei saavu tilaisuuteen tai siinä ilmenee muutoin, ettei toimenpiteistä luopuminen ole tarkoituksenmukainen ratkaisu, myös rangaistusvaatimuksen antaminen tai syytteen nostaminen on mahdollista.

Jos nuori puhuttelun jälkeen syyllistyy uudelleen huumausaineen käyttöön, mainitunlaista puhuttelua ei yleensä ole tarkoituksenmukaista järjestää uudelleen. Seuraamusten, toimenpiteiden ja menettelytapojen suhteen on muuten edelleen noudatettava tarkkaa harkintaa. Toimenpiteistä luopumista voidaan jäljempänä b) ja c) -kohdissa esitettävissä tilanteissa soveltaa nuoriin muita väljemmin. Näistä syistä alle 18-vuotiaalle nuorelle ei tule antaa rangaistusvaatimusta eikä -määräystä ennen kuin syyttäjän, poliisin ja sosiaaliviranomaisten kesken on yhteistyössä selvitetty soveliaimmat toimenpiteet.

b) Huumeiden ongelmakäyttäjät

Myös huumeiden ongelmakäyttäjät ovat erityisryhmä, jonka osalta kaikilta viranomaisilta on uudistuksen esitöiden ja eduskunnan pöytäkirjan mukaan edellytettävä ponnisteluja hoitoon ohjauksen ja hoidon järjestämiseksi.

Huumeriippuvuudesta vapautuminen voi olla hyvin vaikeaa ja se voi vaatia useita erillisiä ja sisällöltään erilaisia hoitokursseja ajan kuluessa. Hoitoon hakeutuminen voikin olla toimenpiteistä luopumisen perusteena saman käyttäjän kohdalla useamminkin kuin kerran.

Huumeriippuvaiselle ei pidä antaa rangaistusvaatimusta eikä -määräystä ennen kuin hoitoon ohjaus on annettu ja hoitoon hakeutumisen halukkuus on selvitetty.

Jos huumeriippuvainen on syyllistynyt muuhunkin omaan käyttöön liittyvään RL 50 luvussa mainittuun rikokseen, toimenpiteistä luopuminen ei voi nojautua RL 50:7:ään. Sen sijaan syyttämättä jättämisen perusteena muissakin huumausainerikoksissa ja huumausaineen käyttöön liittyvissä omaisuusrikoksissakin voivat olla ROL 1:8:n kohtuusperusteessa mainitut sosiaali- ja terveydenhuollon toimet. Tässä yhteydessä ne yleensä tarkoittavat päihdehuoltolain perusteella tarjottavia toimia.

c) Aikuiset, jotka eivät halua hakeutua hoitoon

Käyttörikosuudistuksen esitöihin ei enää sisälly vanhan lain esitöiden mukaista ns. käänteistä presumptiota, jonka mukaan toimenpiteistä luopumista sovellettaisiin, jollei sitä vastaan ole painavia vastasyitä. Nyt pääperiaatteena on rikosprosessioikeudellinen legaliteettiperiaate, kuten kaikissa muissakin rikosasioissa, jolloin toimenpiteistä luopumisen tueksi pitää olla jokin rangaistuksen käytön puolesta puhuvaa painavampi vastasyi.

Nuorten ja huumeriippuvaisten osalta tällainen vastasyi onkin ilmeinen. Sen sijaan niiden aikuisten osalta, jotka eivät ole huumeriippuvaisia, yhtä painavaa vastasyitä ei yleensä ole. Vähäisyystilanteissa toimenpiteistä luopumisen taustaperiaatteena on yleensä voimavarojen säästäminen ja prosessitalous, mutta niillä ei uudistuksessa avatun rangaistusmääräysmenettelyn käyttömahdollisuuden takia ole tässä punninnassa enää samanlaista painoarvoa kuin aikaisemmin.

Huumausaineen käyttö ja hallussapito on aina rikos. Lainsäätäjä ei esitöiden valossa ole tarkoittanut säätää joitakin tähän ryhmään kuuluvia tekotapoja aina syyttämättä jätettäväksi. Sen vuoksi syyttämättä jättäminenkaan ei voi olla kaavamaisista ja perustua pelkästään esim. johonkin ainemäärään.

Aikuisten osalta peruslähde RL 50:7:n vähäisyystilanteissa on, että rikoksen kohteena on enintään muutamaa käyttökertaa vastaava määrä huumausainetta. Sen lisäksi syyttämättä jätettävään tekoon tulee säännönmukaisesti liittyä jokin muu toimenpiteistä luopumista puoltava erityispiirre. Tällainen lisäpiirre voi olla esimerkiksi tekijän ikä tai ensikertalaisuus taikka käyttötilanteeseen liittyvä yllätyksellinen houkutus.

Ensikertalaisuus tarkoittaa rikosprosessuaalisista ensikertalaisuutta: tekijän syyksi ei tiedetä aikaisemmin luetun huumausainerikosta tai huumausaineen käyttörikosta, eikä hänen tiedetä jääneen kiinni sellaisesta teosta.

Jos kysymys on rikoksen uusijasta, tarvittava lisäpiirre voi olla se, että tekijä ei ole itse hankkinut huumausainetta, vaan että sen käyttöön on yllättäen tarjoutunut tilaisuus muiden tarjotessa sitä tekijän käytettäväksi.

ROL 1:7:n vähäisyysperusteen soveltamisala on tässä ryhmässä muutoin sama kuin RL 50:7:n vähäisyysperusteen, mutta ensin mainittua säännöstä voidaan soveltaa myös muuhun kuin välittömästi omaan käyttöön liittyvään huumausainerikokseen. Käytännössä kysymykseen voi tulla vain satunnainen, ilman voittoa tapahtunut huumausaineen välittäminen tai tarjoaminen osana yhteistä käyttöä tai muuten sellaisissa olosuhteissa, ettei teko ole saanut vastaanottajassa aikaan päätöstä huumausaineen käytöstä.

ROL 1:8:n kohtuusperustetta voidaan soveltaa poikkeuksellisesti esimerkiksi tilanteessa, jossa tekijä edistää rikoksensa selvittämistä ja tietyllä tavalla sen vaikutusten estämistä tai poistamista paljastamalla hänen hallussaan olevan huumausaineen kätköpaikan. Myös tekijän huumausaineen käyttöön liittyvä hengenvaarallinen tila tai siihen liittymätönkin vakava sairaus voi olla toimenpiteistä luopumisen perusteena, jos syytteen nostaminen olisi selvästi kohtuutonta.

ROL 1:8:n konkurrenssiperusteella voidaan tehdä pääkäsitteilyn keskittämisen tai voimavarojen käytön kannalta tarpeelliset rajaukset.

Suullisen huomautuksen tarkoituksenmukaisella käytöllä voidaan monissa toimenpiteistä luopumisen tilanteissa varmistaa se, ettei toimenpiteistä luopuminen hämarrä teon rangaistavuutta.

9. Rangaistusmääräysmenettelyn käyttöön liittyviä näkökohtia

Rangaistusmääräysmenettelyn käyttö edellyttää selvyyttä sekä syyllisyys- että seuraamusksymyksessä. Käyttörikoksen tulee pääsääntöisesti olla tunnustettu ja huumausaineen laatu ja määrä tunnistettu. Teon tulee selvästi kuulua RL 50: 2 a käyttörikoksen piiriin sekä muutoinkin olla sellainen, että rangaistusmääräysmenettelyn käyttö on edellä selostettujen seuraamus- ja menettelykategorioiden valossa perusteltua.

Huumausaineen käyttörikosta koskevan rangaistusmääräyksen antaminen edellyttää myös, että syyttäjällä on tuomioistuinkäytäntöön nojautuva karkea tieto rangaistuksen mittaamisesta vastaavissa tapauksissa. Tämän ohjeen LIITTEENÄ 2 oleva taulukko selityksineen on tarkistettu nykytilanteen mukaiseksi ja yhtenäistämään määrättävän rangaistuksen mittaamista.

Taulukkoa tullaan tarkistamaan, kun tuomioistuinkäytännön perusteella siihen on aihetta. Tässä tarkoituksessa syyttäjien tulee ilmoittaa Valtakunnansyyttäjänvirastoon sellaisista tuomioista, jotka olennaisesti poikkeavat taulukossa esitetystä.

Käyttörikosten käsitteleminen rangaistusmääräysmenettelyssä on sikäli ongelmallista, että rikostyyppi, jossa toimenpiteistä luopumisen harkintaa on pidetty erityisen tärkeänä, on tuotu menettelyyn, jossa tätä harkintaa ei selvityksen suppeuden takia voida asianmukaisesti tehdä tai ei ole työnkulullisesti mielekäästä tehdä. Selvää kuitenkin on, että jutun lopputulos ei saa määräytyä sen mukaan, onko asia tullut syyttäjälle poliisin tiedoksiantamana rangaistusvaatimuksena vai syyteharkintaan toimitettuna esitutkintapöytäkirjana.

Näistä syistä poliisiyljohdon ja valtakunnansyyttäjän kesken on sovittu, että alle 18-vuotiaiden nuorten ja hoitoon

hakeutuvien aikuisten käyttörikoksissa eli tapauksissa, joissa lainsäätäjä on erityisesti edellyttänyt harkittavan toimenpiteistä luopumisen mahdollisuutta, poliisi ei anna omasta aloitteestaan rangaistusvaatimuksia. Kun nämä asiat saapuvat syyttäjälle syyteharkinta-asioina eivätkä rangaistusvaatimuksina, toimenpiteistä luopumisen mahdollisuus on todellinen ja lisäksi välttään tilanteita, joissa syyttäjän ja poliisin toiminta muodostuisi ristiriitaiseksi.

Poliisialoitteisissa rangaistusvaatimusasioissa eli aikuiset ilman hoidontarvetta -ryhmään kuuluissa tapauksissa syyttäjän on varmistauduttava, että rangaistusvaatimuksessa tai sen liiteasiakirjoissa on suppealla esitutkinnalla tai muutoin riittävästi selvitetty sitä, ettei tapaukseen liity edellä tarkoitettuja toimenpiteistä luopumisen perusteita.

Syyttäjäaloitteisen rangaistusvaatimuksen tiedoksiannosta huolehtii poliisi, joka tiedoksiannon yhteydessä kirjaa epäillyn lausuman sekä määrää päiväsakon rahamäärän sakkolaskurin tai muun selvityksen perusteella.

10. Käsittelypaikasta ja muista toimenpiteistä sopiminen

Alle 18-vuotiaiden nuorten epäillyt käyttörikokset tulee mahdollisuuksien mukaan käsitellä nuoren asuinpaikkakunnalla, jonka sosiaaliviranomaisilla on parhaat edellytykset selvittää nuoren olosuhteita. Varsinkin huomaus/puhuttelutilaisuus on tarkoituksenmukaisinta järjestää nuoren kotipaikkakunnalla. Laitokseen sijoitetun nuoren asia on yleensä tarkoituksenmukaisinta käsitellä sillä paikkakunnalla, jossa hänellä on asunto.

Alle 18-vuotiaan nuoren epäilystä käyttörikoksesta on joka tapauksessa ilmoitettava kotikunnan lastensuojeluviranomaisille.

Esimerkiksi festivaalien ja muiden massatapahtumien yhteydessä syyttäjän, poliisin ja sosiaaliviranomaisten tulisi sopia etukäteen, miten nuorten huumeiden käyttäjien tarkoituksenmukainen, turvallinen ja ennaltaehkäisevä käsittely järjestetään. Työnjako ja menettelytavat voivat vaihdella sen mukaan, mitä poliisin ja sosiaaliviranomaisten sekä paikalla ehkä olevien vapaaehtoisjärjestöjen kanssa sovitaan.

11. Hoitoonohjaus

Syyttäjän on paikkakuntakohtaisesti yhteistyössä poliisin, päihdehuollon edustajien ja muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa sovittava menettelytavoista, joilla voidaan edistää riskiryhmiin kuuluvien varhaista hoitoon tai tukipalveluihin hakeutumista ja ehkäistä käyttörikokseen syllistymisen uusiutumista.

Tavoitteena tulee olla hoitoonohjaus- ja puuttumisjärjestelmä, joka tapahtuu kiinteänä viranomaisyhteistyönä. Päihdehuoltolain mukaan kunnan on huolehdittava tarpeenmukaisen päihdehuollon järjestämisestä ja oltava yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

12. Huumausainerikokset vankiloissa

Huumausainerikollisuus on myös vankiloissa vaikea ongelma, johon eduskunnan lakivaliokunta kiinnitti huomiota jo RL 50 luvun säätämisen yhteydessä (LaVM 17/1993 vp. s. 3).

Vankilassa tapahtunutta huumausaineen käyttöä arvioitaessa on otettava huomioon edellä käyttötilanteesta todetun osalta se, ettei käyttöä vankilassa yleensä voida pitää yksityiskäyttönä.

Muiden olosuhteiden arvioinnissa on annettava merkitystä sille, miten huumausaineiden käyttö vankilassa voi vaarantaa laitoksen häiriöttömälle toiminnalle välttämättömän sisäisen järjestyksen ja turvallisuuden.

Huumeriippuvaisten osalta vankeinhoidon piirissä tapahtuva hoitoon hakeutuminen ja hoito voi olla syyttämättä jättämisen perusteena kuten vapaudessa tapahtuva hakeutuminen ja hoito.

Rikoslain 2 luvun 13 §:n (23.9.2005/780) ja 1.10.2006 voimaan tulleiden vankeuslain (767/2005) 15 luvun ja tutkintavankeuslain (768/2005) 10 luvun mukaan vangille tai tutkintavangille voidaan määrätä kurinpitörangaistus vankilassa tehdystä rikoksesta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakko. Välittömästi määrättävää kurinpitörangaistusta voidaan yleensä pitää riittävänä seuraamuksena sakolla sovitettavasta huumausainerikoksesta. Tämän vuoksi näissä tilanteissa voidaan yleensä soveltaa ROL 1:8:n 1-kohdan kohtuusperustetta seuraamusten kasaantumisen nojalla. Tällaisissa tilanteissa myös esitutkinnan rajoittaminen on mahdollista. Vankilassa tapahtuneissa asioissa syyttäjän tulee tarvittaessa selvittää, onko vangille jo määrätty kurinpitörangaistus.

Muissa kuin edellä mainituissa tilanteissa vankilassa tapahtuneista huumausainerikoksista ja huumausaineen käyttörikoksista tulee säännönmukaisesti nostaa syyte.

13. Kumottava ohjeistus

Tällä yleisellä ohjeella kumotaan valtakunnansyyttäjän 11.9.2002 antama yleinen ohje seuraamusluonteisesta syyttämättä jättämisestä huumausainerikoksissa (VKS:2002:3; dnro 27/31/02).

Valtakunnansyyttäjä Matti Kuusimäki

Valtionsyyttäjä Leena Metsäpelto

LIITTEET

1. Kansanterveyslaitoksen huumelaboratorion teorettinen lausunto 11.3.2002
2. Taulukko rangaistusmääräysmenettelyä varten (tarkistettu 11/2006)

 [Kansanterveyslaitoksen lausunto](#)

 [Taulukko rangaistusmääräysmenettelyä varten](#)